

A bányászati célt szolgáló vizsgálóállomásokon végzett vizsgálatok köre és a vizsgálóállomások bányafelügyeleti engedélye

Subkégel Jenő

A vizsgálóállomások tevékenysége

Előjáróban szükséges néhány statisztikai adat közlése, mivel a bányászati célt szolgáló vizsgálóállomásokon végezhető és végzett vizsgálatok köre meglehetősen szerteágazó, számtalan területre kiterjed a vizsgálóállomás felkészültségétől – és természetesen az engedélyétől – függően. A szerteágazó területek következtében nehéz, ill. önkényes a megkülönböztetés a különböző roncsolásos, valamint roncsolásmentes vizsgálatok között, és tovább bonyolítja a helyzetet, ha a kört az anyagvizsgálatok körére kívánjuk leszűkíteni. Csak példaként hadd álljon itt, hogy a roncsolásmentes vizsgálatok körébe tartozik pl. a tám, fémsúveg, a fejtesbiztosító vizsgálata, de az anyagvizsgálatok körén belül is különbséget kellene tenni a roncsolásos és a roncsolásmentes anyagvizsgálatok között. Az utóbbi különbségtétel azért is okoz gondot, mivel a jogosítványok (engedélyek) között gyakran szerepel, hogy ugyanaz a vizsgálóállomás fel van hatalmazva a roncsolásos és a roncsolásmentes anyagvizsgálatra egyaránt. Ennek a felhatalmazásnak akadálya nincs, ha az adott vizsgálóállomás a tevékenység folytatásához szükséges tárgyi és személyi feltételekkel rendelkezik.

Összességében a Magyar Bányászati Hivatal (MBH), ill. jogelődje, az Országos Bányaműszaki Főfelügyelőség (OBF) 218 engedélyt adott ki, lehet mondani, hogy ennyi vizsgálóállomás működését engedélyezte. (A feltételes módot itt azért kellett használni, mivel egy-egy vizsgálóállomás esetében ugyanannak a vizsgálóállomásnak több, azonos vagy hasonló tevékenységet folytató kihelyezett bázisait is engedélyezték.)

A vizsgálóállomások tevékenysége – hangsúlyozni kell, hogy fő vonalakban és számszerű adatok nélkül, felsorolásszerűen – kiterjed a sújtólég- és robbanásbiztos villamos gyártmányok ellenőrzésére, javítására, korróziós vizsgálatokra, robbanóanyagok vizsgálatára, hidraulikus berendezések vizsgálatára, gázérzékelő, gázelemző, levegőösszetétel ellenőrző berendezések vizsgálatára, kötelek (pl. aknaszállító gépek kötelei) vizsgálatára, biztonsági szelepek vizsgálatára, talajmechanikai vizsgálatokra, hegesztési varratok vizsgálatára, technológiai berendezések vizsgálatára, szállítóhevederek vizsgálatára, hegesztőgépek (az eddigi gyakorlat szerint műanyaghegesztő-gépek) vizsgálatára, anyagok vizsgálatára, ún. Scharf-berendezések vizsgálatára és természetesen az elvégzett vizsgálatok dokumentálására is.

A vizsgálóállomások engedélyezése

A vizsgálóállomások engedélyezéséről, az engedélyezési eljárás lefolytatásáról, a kérelem tartalmáról és mellékleteiről a 3/1987. (Bh.É. 2.) OBF szabályzat rendelkezik, a vizsgálóállomásokon végezhető vizsgálatokat a 391/1988. OBF sz. tájékoztató tartalmazza. Az utóbbi egyúttal meghatározza az egyes vizsgálatok alapjául szolgáló jogszabályokat, szabályzatokat, szabványokat is, amelyek megnevezése, ill. felsorolása a működési engedélyhatározatban helyet kap. Ennek említése csak azért érdekes, mivel a hivatkozott szabályzat már előjáróban kimondja, hogy „A bányahatóság felügyelete alá tartozó egyes gép, készülék, berendezés, műszer jogszabályban, szabványban meghatározott vizsgálatát, valamint a bányászati célú laboratóriumi vizsgálatokat csak az OBF által engedélyezett vizsgálóállomáson szabad végezni”.

A vizsgálóállomás működéséhez szükséges engedélyt az OBF (jelenleg az MBH) a tevékenységet folytatni kívánó kérelme alapján adja ki.

Egy vizsgálóállomás működésének engedélyezése talán egy olyan állomás engedélyezésén keresztül világítható meg legcélravezetőbben, amely állomás tevékenysége kiterjed pl. a bányafelügyelet hatáskörébe

tartozó létesítmények radiográfiai és ultrahangos anyagvizsgálatára, penetrációs vizsgálatokra. (Másra nem.) A bányafelügyelet hatáskörét a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. tv. és a gázszolgáltatásról szóló 1994. évi XLI. tv. határozza meg.

Az engedélyezési eljárás

Mint ahogy már korábban említésre került, egy vizsgálóállomás működésének engedélyezése egy kérelmezési eljárással indul. A kérelemnek tartalmaznia kell a vizsgálóállomás helyét, a folytatni kívánt tevékenységet, valamint a tevékenységhez biztosított személyi, szakmai és tárgyi körülmények ismertetését.

Hogy ez a kérelem ne legyen túlságosan irodalmi jellegű, a már említett szabályzat részletesen taglalja a kérelem mellékleteit, amelyeket két példányban kell előterjeszteni annak érdekében, hogy 1 példányban – záradékolva – azokat az engedélyes visszakapja és 1 engedélyezett példány az MBH irattárában megőrizhető legyen. (Talán nem szükséges részletezni ennek a fontosságát, hiszen vitás esetben csak így, ill. ennek a dokumentumnak az alapján dönthető el, hogy a vizsgálóállomás mire kapta meg a működési engedélyét.)

A kérelemhez mellékelni kell a következőket:

– A vizsgálóállomás leírását, amely tartalmazza az állomás szerkezeti felépítését, tevékenységi körét és a vizsgálatokat végző személyek szakmai képesítését és gyakorlatát.

– A szervezeti felépítés nyilvánvalóan nem kíván semmi hozzáfűznievalót, mint ahogy a tevékenységi kör sem szorul különösebb magyarázatra, hiszen a vizsgálóállomásnak „tudnia” kell, hogy milyen vizsgálatokkal kíván foglalkozni, a személyi és tárgyi feltételek milyen vizsgálatok elvégzésére teszi képessé. A szakmai képesítés és gyakorlat csak azért érdemel külön említést, mert nyilván ezen a helyen kerül rögzítésre, hogy hány fő, milyen képesítéssel és milyen gyakorlattal áll a vizsgálóállomás rendelkezésére. (Esetünkben a röntgen, az ultrahangos, a penetrációs anyagvizsgálók képesítése és gyakorlati ideje lényeges, a képesítések meglétéről, a gyakorlati időről az MBH – ha az azokat igazoló dokumentumokat előzetesen a kérelemhez nem csatolják – a helyszíni szemle során győződik meg.)

– A vizsgálatokra vonatkozó technológiai műveleti kezelési és karbantartási utasításokat, amelyek a vonatkozó jogszabályokra és szabványokra figyelemmel meghatározzák a vizsgálatok végrehajtásának módját, a személyi és tárgyi követelményeket. (Itt csak példát érdemes említeni, miszerint egy radiográfiai vizsgálati technológia tartalmazza az érvényességi területet, a sugárvédelmi előírásokat, a vizsgálatot végző és értékelő személlyel szemben támasztott követelményeket, a vizsgálati eljárást, a megengedhető hibák mértékét, az esetleges javítás utáni vizsgálatokat, a vizsgálatok dokumentálását.)

– Az elvégzett vizsgálatok bizonylatolásának rendjét és tartalmát – ami általában lehet leíró jellegű is –, valamint a vizsgálati jegyzőkönyvek, bizonylatok formáját. (Az említett példa esetében a kérelem leíró részében kap helyet, hogy a vizsgálati jegyzőkönyv tartalmával szemben mik a követelmények, um.: a megrendelő megnevezése, a munkaszám, a vizsgálat tárgya, ideje, helye, valamint a vizsgálatról függő részletes követelmények, a vizsgálatok szerint és a vizsgálóállomás által ténylegesen készített vagy kitöltött jegyzőkönyvek, bizonylatok, „szokásos” formanyomtatványát.)

– Végezetül nem elhanyagolható, hogy az engedélykérelemhez kell mellékelni az eljárási díj befizetéséről vagy átutalásáról szóló bizonylat másolatát. (Az egyes bányafelügyeleti eljárások díjának megál-

lapításáról szóló, a 36/1987. (VI. 27.) IKIM rendelettel módosított 50/1994. (XII. 31.) IKM rendelet 2. § (1) bek. ugyanis előírja, hogy "A díjat az ügyfél előre, az eljárás megindításával egyidejűleg köteles megfizetni és annak megtörténtét a postai készpénzátutalási megbízás igazoló szelvényrészével vagy bankszámlájának megterhelését tartalmazó napi bankkivonattal a kérelem benyújtásakor igazolni kell. A díj megfizetésének, ill. a megfizetés igazolásának elmulasztása esetén az ügyfelet 8 napos határidővel hiánypótlásra fel kell szólítani és figyelmeztetni kell arra, hogy amennyiben a hiányt nem pótolja, a bányafelügyelet a kérelmet elutasítja", ami a kérelmezőnek nyilván nem célja!) Ez a gondolatcsokor csak azért érdemel külön említést, mivel a gyakorlatban sűrűn előfordul eset, hogy a kérelmező „pénzügyi vonala” a befizetett vagy átutalt összeg számláját – állítása szerint jogosan – reklamálja, amely számlát az MBH csak a vizsgálóállomás működési engedélyezési eljárását lezáró határozata mellékleteként – ami időben jelentős eltolódás is lehet – küld meg a kérelmezőnek.

Az MBH a vizsgálóállomás működését akkor engedélyezi, ha előzetes helyszíni ellenőrzése során – tehát a kérelmet követő helyszíni szemle során – meggyőződött arról, hogy a működés személyi és tárgyi feltételei, valamint a felelős vezetés biztosított. A helyszíni szemle során győződik meg az MBH – általában a vizsgálóállomás telephelye szerint illetékes Bányakapitányság bevonásával –, hogy a kérelemben feltüntetett személyi és tárgyi feltételek biztosítottak, valamint arról, hogy a vizsgálóállomás felelős vezetője a tevékenységre vonatkozó jogszabályok, szabványok és biztonsági szabályzatok ismeretével rendelkezik. A megállapítások jegyzőkönyvezésre kerülnek, amely jegyzőkönyv tartalmazza a vizsgálóállomás felelős vezetőjének személyi adatait és, mint arra utalás történt, a lényeges megállapításokat. (Ez utóbbi említése csak azért érdekes, mert a példánknál maradvá ekkor kell bemutatni, vagy átadni – általában a kérelemben hivatkozott – cégbejegyzési okirat,

a sugárveszélyes anyagok tárolására, szállítására vonatkozó ÁNTSZ vagy OTH engedélyeket is.) A szabályzat előírja, hogy a vizsgálóállomáson biztosítani kell minden olyan eszközt, amely a végzendő vizsgálatokhoz az adott technikai szinten szükségesek (példánknál maradvá pl. az izotóptartót, a filmeket, azok tárolását, a szállításra szolgáló járműveket, az izotóptárolót, az előhívóberendezést, a sugárzásmérőket, az ultrahangos készülékeket, az etalonokat, a penetráló anyagokat stb.)

A rendelkezésre álló mérőeszközöknek – amennyiben jogszabály eltérően nem rendelkezik – legalább egy osztállyal pontosabbnak kell lenniük, mint a vizsgálat által megkövetelt mérési pontosság.

A helyszíni szemlét követi – eredményes eljárást feltételezve – a működés alakszerű határozatlanban való engedélyezése, amely általában határozatlan időre szól és visszavonásig érvényes. Ezt azért érdemes megemlíteni, mert időközben változhat a végzendő vizsgálatok köre, a vizsgálóállomás megnevezése, címe, a vizsgálóeszközök és személyzetének összetétele. Nem részletezve, hanem csak a legegyszerűbb eseteket említve, ha a vizsgálóállomás tevékenységét változatlan személyi és tárgyi feltételek között, más néven, címen kívánja folytatni, akkor ennek a bejelentése elegendő, az MBH ennek megfelelően módosítja a nyilvántartását és a működőtétléről értesíti. Ha a vizsgálóállomás tevékenysége vagy a személyi-tárgyi feltételekben változás áll be, akkor lehetőség van az eredeti engedély módosítására, ill. az eredeti engedély automatikusan érvényét veszti. (A módosításra, a módosítási kérelemre értelemeszerűen az eredeti követelmények vonatkoznak.)

Dióhéjban ennyi lenne a vizsgálóállomások bányafelügyeleti engedélyezésének ismertetése, a végezhető vizsgálatok köre – mint arról a bevezetőben szó esett – rendkívül szerteágazó, az alapvető tevékenységeket a már hivatkozott OBF tájékoztatás tartalmazza.

MÉRFÖLDKÖVEK

Dr. Főzy Gyula

(1931–1998)

Váratlanul, életének 68. évében, elhunyt köztisztviselőben álló kollégánk: dr. Főzy Gyula, a Gépipari Tudományos Egyesület anyagvizsgáló szakosztályának és az Eötvös Lóránd Fizikai Társaságnak a roncsolásmentes anyagvizsgálók közösségéért aktívan tevékenykedő tagja.

Főzy Gyula az érettségét követően beiratkozott a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karára, ahol 1957-ben doktorált. Am, ahogy akkor fogalmazott, az 56-os események következményeként pályamódosításra kényszerültem. Így került, tanulmányainak befejeztével, 1957-ben az Erőmű Javító és Karbantartó Vállalat (Erőkar) roncsolásmentes anyagvizsgáló laboratóriumába röntgen-segítő munkakörbe. Csakhamar megkedvelte ezt a szakmát, és a szükséges szakképesítések és a kellő szakmai gyakorlat megszerzése után csoportvezetőként és sugárvédelmi megbízottként dolgozott egészen nyugdíjba vonulásáig. Tevékenyen részt vett a nagy erőműi beruházások, így a berentei, a tiszapalkonyai, a pécsi, az oroslányi és a százhalombattai erőművek kivitelezési és szerelési munkáinak roncsolásmentes minőség-ellenőrzésében.

A paksi atomerőmű építésére való felkészülés időszakában kidolgozta a 100 mm-nél vastagabb falú szerkezetek hegesztett kötései radiográfiai ellenőrzésének technológiáját, a kis átmérőjű, ausztenites acélcsövek hegesztési varratainak Yb-169 izotóppal történő helyszíni vizsgálati módszerét, és a helyes expozíció gyors meghatározásához számológépet készített. Az SI mértékegységek országos bevezetéséhez azzal járult hozzá, hogy a hitelesített sugárzásmérőket átskálázta a besugárzási dózis SI mértékegységre.

A radiográfusok képzésében és továbbképzésében 1976-tól, majd nyugdíjasként is aktívan részt vett mint oktató és tanfolyamszervező. Szakmaszeretétét, tudását fémjelzik a Gép című szaklapunkban megjelent cikkei, a roncsolásmentes anyagvizsgáló szemináriumainkon és más konferenciákon elhangzott előadásai.

A Budapest XII. ker. Budahegyvidéki református templomban január 29-én szomorú szívvel búcsúztunk az életében mindvégig szerény, mindig segítőkész kollégánktól, tagtársunktól és barátunktól. Hamvait a balatonszárszói családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.

(B.I.)